

Sorina Daniela DUMITRACHE este doctorand în psihologie la Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea din București, MD, psiholog clinician, psihoterapeut și consilier P.E.U., asistent formator în consiliere și psihoterapie experiențială în cadrul Institutului S.P.E.R., formator de formatori; competențe în psihosexologie, psihopatologie și psihologie clinică, psihoterapie experiențială și a unificării, dezvoltare personală unificatoare individuală și de grup.

De același autor:

- *Din culisele psihoterapiei experiențiale unificatoare - studii de caz și cercetări aplicative* (coord., Editura SPER, 2012)
- *Compendiu de fobii* (Editura SPER, 2010, 2012 ed. a II-a)
- *Parafiliile - extremele comportamentului sexual uman* (Editura SPER, 2010)

Pe lângă practica privată în cadrul Cabinetului Individual de Psihologie, autoarea îndeplinește funcția de manager în cadrul Institutului S.P.E.R. și cea de director editorial în cadrul Editurii S.P.E.R.; este membru în comitetul științific și de redacție al *Journal of Experiential Psychotherapy* și membru în comitetul științific al *Revistei de Dezvoltare Personală Unificatoare, Educație pentru mileniul 3*; membru în comitetul științific și coordonatorul comitetului de organizare al celor două conferințe anuale organizate de Institutul S.P.E.R.: „*Conferința Internațională de Psihoterapie Experiențială și Dezvoltare Personală Unificatoare*” și conferința națională „*Zilele Dezvoltării Personale Unificatoare. Proiect de educație alternativă și complementară - aplicații experiențiale*”.

Autoarea deține calitatea de membru în diferite asociații profesionale naționale și internaționale: Societatea de Psihoterapie Experiențială Română (Institutul SPER), Colegiul Psihologilor din România (CPR), Asociația Română de Psihiatrie și Psihoterapie (ARPP), Asociația pentru Medicina Sexualității din România (AMSR), International Council of Psychologists (ICP), World Psychiatric Association (WPA).

Sorina Daniela DUMITRACHE

TULBURĂRILE DE PERSONALITATE

- în clinică și cotidian -

Editura SPER
Colecția *Alma Mater*, nr. 34
București, 2013

© 2013 Editura SPER – SPER CONS EDIT SRL

ISBN 978-606-8429-22-9

Editura SPER – acreditată de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Toate drepturile sunt rezervate autorului și Editurii SPER.

Nicio parte a lucrării nu poate fi copiată, tradusă, reprodusă în niciun fel fără acordul scris al autorului și al editurii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DUMITRACHE, SORINA DANIELA

Tulburările de personalitate : în clinică și cotidian /

Sorina Daniela Dumitrache. - București : Editura SPER, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-8429-22-9

616.89-008.485

Director General: Iolanda Mitrofan

Director Editorial: Sorina Daniela Dumitrache

Tehnoredactare: Sorina Daniela Dumitrache, Violeta Pavelescu

Corectură: Laurențiu Mitrofan, Violeta Pavelescu

Copertă: Sorina Daniela Dumitrache

Design: Mircea Vatavu

Difuzare – Editura SPER

București, Splaiul Independenței, nr. 17, sector 5

Tel./ Fax 031.104.35.18

Email: sperpsi@gmail.com; comenzi.sper@gmail.com

Web: <http://www.sper.ro/editura>

<http://editurasper.wordpress.com/>

CUPRINS

Argument	9
Capitolul I	
Descriere generală	11
1.1. Personalitatea normală <i>versus</i> personalitatea cu tulburări	11
1.2. Caracteristici obișnuite ale persoanelor cu tulburări de personalitate	13
Capitolul II	
Istoria tulburărilor de personalitate	17
2.1. Tulburările de personalitate în literatura de specialitate de-a lungul timpului	17
2.2. Istoric din perspectiva Manualului de Diagnostic și Statistică a Tulburărilor Mentale (DSM)	21
Capitolul III	
Elemente de diagnostic și clasificare a tulburărilor de personalitate	31
3.1. Criterii DSM și ICD	31
3.2. Alte clasificări actuale	38
3.3. Prevalența tulburărilor de personalitate	42
3.3.1. Diferențele în funcție de gen (F/M)	44
3.4. Complicații ale tulburărilor de personalitate	46
3.5. Abordare terapeutică (psihoterapie, farmacoterapie) și suport	47
Capitolul IV	
Tulburarea de personalitate paranoidă (TPP)	51
4.1. Descriere generală	53
4.2. Criterii de diagnostic	57
4.3. Noi fațete	58
4.4. Cauze	62
4.5. Abordare terapeutică și suport	63
4.6. Paranoidul fanatic și efectele influenței lui asupra personalităților vulnerabile. Jim Jones și <i>Templul poporului</i>	65

Capitolul V	
Tulburarea de personalitate schizoidă (TPS)	73
5.1. Descriere generală	74
5.2. Criterii de diagnostic	77
5.3. Noi fațete	78
5.4. Cauze	80
5.5. Abordare terapeutică și suport	81
5.6. TPS și adicția de calculator	82

Capitolul VI	
Tulburarea de personalitate schizotipală (TPST)	85
6.1. Descriere generală	86
6.2. Criterii de diagnostic	89
6.3. Noi fațete	90
6.4. Cauze	91
6.5. Abordare terapeutică și suport	92
6.6. Gândirea magică. Cele 7 credințe iraționale care ne conduc viața	93

Capitolul VII	
Tulburarea de personalitate antisocială (TPA)	99
7.1. Descriere generală	101
7.2. Criterii de diagnostic	103
7.3. Noi fațete	105
7.4. Cauze	107
7.5. Abordare terapeutică și suport	108
7.6. Femei antisociale	111

Capitolul VIII	
Tulburarea de personalitate borderline (TPB)	113
8.1. Descriere generală	115
8.1.1. Tulburarea de personalitate borderline - automutilarea și suicidul	117
8.1.1.1. Cauzele automutilării și comportamentelor suicidare	126
8.2. Criterii de diagnostic	130
8.3. Noi fațete	132
8.4. Cauze	133
8.5. Abordare terapeutică și suport	134
8.6. 7 mituri despre TPB	137

Capitolul IX	
Tulburarea de personalitate histrionică (TPH)	141
9.1. Descriere generală	143
9.2. Criterii de diagnostic	145
9.3. Noi fațete	146
9.4. Cauze	149
9.5. Abordare terapeutică și suport	149
9.6. Histrionicii și viața lor sexuală	151

Capitolul X	
Tulburarea de personalitate narcisică (TPN)	153
10.1. Descriere generală	155
10.2. Criterii de diagnostic	157
10.3. Noi fațete	158
10.4. Cauze	159
10.5. Abordare terapeutică și suport	160
10.6. Narcisismul și dorința de schimbare a imaginii corporale prin intervenții chirurgicale	161

Capitolul XI	
Tulburarea de personalitate evitantă (TPE)	163
11.1. Descriere generală	164
11.2. Criterii de diagnostic	166
11.3. Noi fațete	167
11.4. Cauze	168
11.5. Abordare terapeutică și suport	169
11.6. TPE și iubirea declarată păpușilor	171

Capitolul XII	
Tulburarea de personalitate dependentă (TPD)	173
12.1. Descriere generală	175
12.2. Criterii de diagnostic	177
12.3. Noi fațete	178
12.4. Cauze	179
12.5. Abordare terapeutică și suport	180
12.6. TPD și Complexul <i>Frumoasa Și Bestia</i>	182

Capitolul XIII

Tulburarea de personalitate obsesiv-compulsivă (TPOC)	183
13.1. Descriere generală	185
13.2. Criterii de diagnostic	188
13.2.1. TPOC trebuie diferențiată de tulburarea TOC	190
13.3. Noi fațete	190
13.4. Cauze	192
13.5. Abordare terapeutică și suport	193
13.6. TOC și profilul criminalului organizat	195

Capitolul XIV

Alte tulburări de personalitate	197
14.1. Tulburarea de personalitate fără altă specificație	197
14.2. Tulburarea de personalitate de tip „haltlose”	197
14.3. Tulburarea de personalitate depresivă	198
14.4. Tulburarea de personalitate pasiv-agresivă (tulburarea negativistă a personalității)	199

Capitolul XV

Diagnosticul și evaluarea tulburărilor de personalitate	201
15.1. Probleme în diagnosticare	201
15.2. Teste și instrumente în evaluarea tulburărilor de personalitate	202
15.3. Diagnostic diferențial	203

Bibliografie	211
---------------------	-----

Argument

Descriere generală

Subiectul tulburărilor de personalitate (TP) a stârnit dintotdeauna un interes crescut atât în rândul specialiștilor din domeniul socio-uman, cât și în rândul publicului larg.

Motivația elaborării acestei lucrări are la bază necesitatea unui manual accesibil studenților, a unui ghid practic pentru psihologi, consilieri, psihoterapeuți și asistenți sociali.

Un obiectiv important al lucrării este familiarizarea studenților cu această problematică des întâlnită în mediul clinic și în cel social, dar și adaptarea specialiștilor la terminologia modernă, la metodele de diagnoză și intervenție actuale.

Pornind de la istoric și trecând în revistă diferitele clasificări și tipologii realizate de-a lungul vremii, lucrarea se concentrează pe descrierea generală a tulburărilor de personalitate, pe evidențierea fațetelor diferitelor comportamente specifice persoanelor cu TP, pe enunțarea criteriilor de diagnostic, pe identificarea cauzelor și a modalităților de intervenție și suport.

În cadrul fiecărui capitol sunt prezentate studii de caz ilustrative și, de asemenea, se face referire și la alte patologii individuale, interpersonale sau sociale cu care interferează tulburările de personalitate.

Sorina Daniela Dumitrache

Descriere generală

1.1. Personalitatea normală versus personalitatea cu tulburări

Situate în zona adesea disputată dintre normalitatea psihică și patologia psihică severă, tulburările de personalitate se descriu ca „un pattern durabil de experiență internă și de comportament care deviază considerabil de la expectațiile culturii individului, este pervasiv și inflexibil, are debutul în adolescență sau precoce în perioada adultă, este stabil în cursul timpului și duce la detresă sau deteriorare” (DSM-IV-TR, 2000).

Pentru a înțelege mai bine ce este personalitatea cu tulburări, vă propun să clarificăm conceptul de normalitate, care, potrivit autorilor francezi, se definește ca rezultat al integrării diferitelor sale componente pulsionale, emoționale și cognitive (Gulefi, Boyer, Consoli, Oliver Martin, apud Montreuil, Doron, 2009).

Montreuil, Doron (2009) propun trei modele de personalitate normală:

- **Normalitatea statistică** - indivizii normali sunt indivizii medii, cei anormali (care se abat de la medie) sunt considerați *devianți*;
- **Normalitatea ideală** – desemnează o stare de perfecțiune la care se aspiră; orice comportament care nu este conform cu normele etice sau cu cele sociale (conform modelului sociocultural) este considerat patologic;

- **Normalitatea funcțională** – corespunde stării celei mai apropiate de modelul de funcționare psihologică propriu-zisă.

Ellis și Diamond (apud Tudose, F., Tudose, C., Dobranici, L., 2002) stabilesc următoarele criterii de normalitate:

- conștiința clară a eului personal;
- capacitate de orientare în viață; nivel înalt de toleranță la frustrare; autoacceptare;
- flexibilitate în gândire și acțiune;
- realism și gândire antiutopică;
- asumarea responsabilității pentru propriile tulburări emoționale;
- angajarea în activități creatoare;
- angajarea moderată și prudentă în activități riscante;
- conștiința clară a interesului social;
- gândire realistă;
- acceptarea incertitudinii și capacitatea de ajustare a acesteia;
- îmbinarea plăcerilor imediate cu cele de perspectivă.

În comparație cu personalitatea matură¹, care se caracterizează prin adaptarea suplă la situații variate de viață, asumarea responsabilităților și un contact sanogen cu sine, cu ceilalți și cu lumea, personalitatea cu tulburări este caracterizată prin prezența unor trăsături rigide, inflexibile și dezadaptative, care provoacă fie perturbări în funcționalitatea socio-profesională a individului, fie disconfort în planul intim, personal.

¹ Folosim acest termen pentru a indica o personalitate normală, echilibrată

Lăzărescu, Nireștean (2007) descriu tulburarea de personalitate, sau personalitatea dizarmonică, așa cum mai este numită în literatura de specialitate, astfel: „Personalitatea dizarmonică presupune asocierea unor trăsături dezavantajante, care, din cauza stabilității lor în timp și a particularității de a nu fi conștientizate de către individ, sunt inductoare ale unui comportament maladaptativ persistent. Acestea reprezintă atributele de bază ale tulburărilor de personalitate și devin sursa unei diversități extreme a formelor de manifestare a suferinței personale, dar și colective.” (Lăzărescu, Nireștean, 2007, pg. 150).

1.2. Caracteristici obișnuite ale persoanelor cu tulburări de personalitate

Persoanele care suferă de tulburări de personalitate au următoarele **caracteristici definitorii**:

- **Sunt egocentrice**
- **Au o stimă de sine crescută, foarte scăzută ori fluctuantă**
- **Au o imagine de sine nerealistă sau instabilă**
- **Le lipsește încrederea în sine sau au o încredere extremă în sine**
- **Nu își asumă erorile, eșecurile**
- **Își autoatribuie succesele altor persoane**
- **Sunt dependente sau independente în mod excesiv**
- **Le lipsește empatia**
- **Manifestă inflexibilitate în gândire și opinii**
- **Sunt rigide**
- **Sunt irascibile și iritabile**
- **Suferă de gelozie patologică**

- **Relațiile interpersonale sunt tensionate**
- **Sunt ușor de supărat**
- **Îi blamează în mod constant pe ceilalți**
- **Sunt lipsite de încredere în ceilalți**
- **Îi devalorizează pe ceilalți**
- **Relațiile socio-profesionale sunt perturbate, dar și relațiile intime, cât și relația cu propriul Eu**
- **Sunt impulsivi și compulsivi**
- **Îi manipulează pe ceilalți pentru a obține diferite foloase**
- **Valorile lor sunt în dezacord cu cele ale altor persoane ori ale societății sau adoptă în mod nediscriminativ opiniile celorlalți**
- **Sunt hetero-agresivi și auto-agresivi**
- **Manifestă emoții în exces sau sunt aplatizați afectiv**
- **Manifestă instabilitate la critică și frustrare**
- **Au o teamă accentuată de rejecție, ridiculizare sau abandon**
- **Amenință cu suicidul**
- **Persoana suferă din cauza bolii, dar produce suferință și celor din jur**
- **Aceste persoane nu consideră că este ceva în neregulă cu maniera lor de a fi, de a se purta²**
- **Au un grad crescut de inadaptabilitate socială**

Tulburările de personalitate sunt modele de comportament cronice și durabile (nu episodice), apar devreme în viața adultă (deși adesea le întâlnim încă din copilărie, când le numim *tulburări de comportament*) și însoțesc individul pe toata durata vieții lui.

² Trăsăturile sunt egosintonice (acceptabile pentru Eu), nu egodistonice (sunt străine Eului, motiv pentru care subiectul dă întotdeauna vina pe alții)

Știm că, adesea, trăsăturile de personalitate nu persistă neschimbate în viața adultă, de aceea, pentru a pune un diagnostic de tulburare de personalitate unui individ sub 18 ani (APA, 2000)³, trăsăturile trebuie să fi fost prezente de cel puțin 1 an (excepție face *tulburarea de personalitate antisocială*, care se poate diagnostica mai devreme, însă, numai în condițiile în care există un istoric de simptome de tulburare de conduită înainte de vârsta de 15 ani).

Tulburările de personalitate nu corespund accepțiunii comune de boală și nu se conformează modelului medical al bolii, în sensul că acestea nu prezintă în primul rând un debut care să poată fi identificat în timp, nu indică o stare de manifestare clinică extremă, și nici vindecare. Este adevărat, însă, că tulburarea de personalitate se manifestă mai pregnant în decada a III-a și a IV-a de viață și că trăsăturile se estompează după această etapă, însă acest lucru nu se confundă cu „eliberarea de boală” (Ionescu, 1997).

³ Potrivit ICD-10, diagnosticul de tulburare de personalitate nu se pune mai devreme de vârsta de 16, 17 ani.